

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію **Кіріакіди Олени Юрїївни** на тему **«Розвиток медіаграмотності майбутніх офіцерів Військово-Морських Сил Збройних Сил України у процесі професійної підготовки»**, представлену на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Актуальність теми дослідження не викликає сумнівів, оскільки для забезпечення морально-психологічної стійкості військовослужбовців, зокрема майбутніх офіцерів Військово-Морських Сил Збройних Сил України (ВМС ЗСУ), ефективної протидії інформаційно-психологічному впливу противника важливим є опанування курсантами складовими медіаграмотності, особливо в умовах сучасних багатовекторних інформаційних викликів та загроз в інформаційному середовищі, де російській агресор веде активні щоденні дії від 2014 року.

Про це зазначено у нормативно-правових документах, що регламентують професійну підготовку майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ, освітньо-професійних програмах їх підготовки, також у документах міжнародних організацій, зокрема в резолюції Європейського парламенту «Медіаграмотність у цифровому світі» (Media Literacy in the Digital World, 2008), декларації ЮНЕСКО «Виклики медіаосвіти» (Challenge of Media Education (The Grunwald Document), 1982), Комюніке Європейської Ради з цифрової освіти (Communication on the Digital Education Plan, 2018) та інших.

Це зумовлює потребу в якісній професійній підготовці майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ з високим рівнем медіаграмотності. Водночас традиційна система підготовки майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ потребує суттєвого оновлення, оскільки у зв'язку з зростанням вимог суспільства до якості професійної підготовки офіцерів ВМС, вимогами до рівня їх медіаграмотності, зумовлених особливостями їхньої професійної діяльності та вимогами інформаційної безпеки.

Натомість комплексного дослідження наукової проблеми розвитку медіаграмотності майбутніх офіцерів Військово-Морських Сил Збройних Сил України у процесі професійної підготовки на сьогодні немає.

Тема дисертації відповідає тематичному плану науково-дослідницьких робіт Хмельницького національного університету у межах науково-дослідної роботи «Формування особистості як суб'єкта самотворення» (державний реєстраційний номер 0119U103663). Тему дисертації затверджено вченою

радою Хмельницького національного університету (протокол № 3 від 27 жовтня 2022 р.).

Нові факти, отримані здобувачем. У дисертації *вперше* одержані такі нові наукові результати: обґрунтовано педагогічні умови розвитку медіаграмотності майбутніх офіцерів Військово-Морських Сил Збройних Сил України у процесі професійної підготовки (забезпечення майбутніх офіцерів базовими знаннями медіаграмотності та інформаційної безпеки; використання засобів неформальної освіти (дистанційних та онлайн-курсів, вебінарів), покликаних розширити уявлення курсантів про значення медіа та специфіку оцінювання змісту медіаповідомлень; упровадження інтерактивних технологій навчання для відпрацювання навичок пошуку, відбору інформації у медіатекстах для участі в обговореннях з професійних питань; застосування дослідницького методу для набуття курсантами досвіду протидії дезінформації, негативному інформаційно-психологічному впливу); *уточнено* сутність поняття «медіаграмотність офіцера Військово-Морських Сил Збройних Сил України» (професійно важлива особистісна властивість, що охоплює мотивацію до підвищення свого рівня медіаосвіченості, свідоме ставлення і зацікавленість медіатекстами, знання історії та ролі медіа, видів інформаційного впливу, уміння здійснювати пошук необхідної інформації, аналізувати медіаповідомлення, оптимально використовувати медіаресурси, протистояти маніпуляціям та дезінформації); *удосконалено* : діагностичний апарат для з'ясування стану розвитку медіаграмотності майбутніх офіцерів Військово-Морських Сил Збройних Сил України у процесі професійної підготовки завдяки використанню критеріїв (особистісно-мотиваційного, пізнавально-когнітивного і діяльнісно-результативного), відповідних їм показників та характеристики рівнів (високого, середнього, низького) для з'ясування стану розвитку медіаграмотності майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ; *подальшого розвитку набули* наукові уявлення про зміст і структуру медіаграмотності майбутніх офіцерів Військово-Морських Сил Збройних Сил України (як єдності особистісного, пізнавального та діяльнісного компонентів), а також особливості її розвитку шляхом моделювання цього процесу і розроблення відповідної структурно-функціональної моделі.

Науковому обґрунтуванню отриманих дисертантом результатів сприяв системний глибокий аналіз проблем розвитку медіаграмотності майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ, що висвітлено в *першому розділі*. Узагальнення вимог, що висуваються до майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ, а також особливостей їх

професійної діяльності уможливили визначення сутності, змісту та структури поняття «медіаграмотність офіцера ВМС ЗСУ». Основними структурними компонентами медіаграмотності офіцерів ВМС ЗСУ автором визначено особистісний, пізнавальний та діяльнісний.

У *другому розділі* подано авторську методику розвитку медіаграмотності майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ у процесі професійної підготовки, яка передбачає певну послідовність дослідницьких дій, застосування комплексу методів, процедур, операцій, а також упровадження авторських форм, методів і прийомів, використання засобів тощо, необхідних для досягнення мети та вирішення завдань дослідження.

Дисертанткою цілком правомірно визначено критерії та відповідні показники і рівні медіаграмотності майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ, що дозволило під час педагогічного експерименту системно та повно оцінити позитивну динаміку рівнів її розвитку. Вивчення стану розвитку медіаграмотності майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ на констатувальному етапі експерименту дозволяє зробити висновок, що розвиток лідерської компетентності має достатньо потенціалу та вимагає комплексного підходу й уваги до різноманітних аспектів, уможливило обґрунтування педагогічних умов та розроблення структурно-функціональну моделі розвитку медіаграмотності майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ у процесі професійної підготовки;

У *третьому розділі* ефективність обґрунтованих педагогічних умов та методики розвитку медіаграмотності майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ у процесі професійної підготовки підтверджено результатами формувального етапу педагогічного експерименту. За результатами дослідно-експериментальної роботи авторкою розроблено методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам щодо розвитку медіаграмотності майбутніх офіцерів Військово-Морських Сил Збройних Сил України у процесі професійної підготовки

Значення отриманих автором результатів для педагогічної науки і практики. Робота Кіріакіди О. Ю. без сумніву має практичну цінність, що полягає у розроблені й упроваджені в освітній процес підготовки майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ методичних рекомендацій науково-педагогічним працівникам щодо розвитку медіаграмотності, навчально-методичних матеріалів з навчальних дисциплін «Українська мова за професійним спрямуванням», «Політологія і соціологія», «Морально-психологічне забезпечення підготовки та застосування Збройних Сил України», а також матеріалів для дистанційних та онлайн-курсів, вебінарів з урахуванням

особливостей професійної діяльності та потреби у розвитку медіаграмотності майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ.

Одержані результати дослідження можуть бути використані в системі професійної підготовки майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ та інших сил сектору безпеки і оборони України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні. Науково-поняттєвий апарат дисертації визначено відповідно до обраної теми дослідження. Дисертанткою чітко окреслено об'єкт і предмет, сформульовано мету та завдання дослідження, визначено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, теоретико-методологічні засади дослідження. Згідно з визначеними метою і завданнями, у роботі логічно вибудовано структуру наукового пошуку. Авторкою сформована якісна джерельна база – 282 найменувань. Це слугує беззаперечним аргументом інформативності, валідності та доказовості одержаних результатів дослідження.

Обґрунтованість наукових положень та рекомендацій підтвердили позитивні результати експериментальної роботи щодо результативності педагогічних умов розвитку медіаграмотності майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ у процесі професійної підготовки та упровадження основних положень і результатів дослідження в освітній процес ЗВО України: Інституту Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія», Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Київського інституту Національної гвардії України, Військової академії.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, 21 додатка, списку використаних джерел (282 найменувань, з яких 59 – іноземною мовою). Загальний обсяг дисертації – 282 сторінки, обсяг основного тексту – 168 сторінок. Робота містить 4 рисунки на 4 сторінках та 21 таблицю на 25 сторінках.

Повнота викладення результатів дисертації в опублікованих працях. Основні наукові результати дослідження висвітлено у 16 наукових працях, із них 6 наукових статей (2 – у співавторстві) – у фахових виданнях України в галузі педагогіки (категорія Б), 9 публікацій (1 – у співавторстві) – у матеріалах наукових конференцій, 1 методичні рекомендації. Вимоги щодо кількості та якості публікацій виконано.

Ідентичність змісту анотацій і основних положень дисертації.

Структурна побудова і зміст анотацій українською та англійською мовами ідентичні основним положенням дисертації. За змістом дисертаційна робота Кіріакіди О. Ю. повністю відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. При детальному розгляді дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні питання та зауваження до змісту дисертації.

1. На наш погляд для оцінки рівня розвитку медіаграмотності майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ та обґрунтування педагогічних умов доцільно було б проаналізувати освітні програми та навчальні плани підготовки майбутніх офіцерів за спеціальностями 254 «Забезпечення військ (сил)» та 255 «Озброєння та військова техніка» у галузі знань 25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону» і представити їх в роботі.

2. Дискусійною вважаємо визначену другу педагогічну умову, оскільки потребує детальнішого обґрунтування доцільність використання потенціалу неформальної освіти для студентів ЕГ. Неформальна освіта не є обов'язковим освітнім компонентом підготовки майбутніх офіцерів, а лише сприяє поглибленню знань, розвитку їхніх професійних інтересів й уподобань. Студенти, реалізуючи право вільного вибору неформальних навчальних курсів, можуть обрати різні курси за кількістю, тривалістю та обсягом. Виникає питання про верифікацію отриманих експериментальних даних.

3. На нашу думку робота не містить достатнього обґрунтування проведення на початку формувального етапу педагогічного експерименту з'ясування стану розвитку в курсантів усіх складових медіаграмотності. Для чого тоді проводився константувальний етап експерименту.

4. Дослідно-експериментальний розділ (розділ 3) роботи, доцільно було б доповнити порівняльним аналізом результатів константувального і формувального етапів експерименту з відповідною графічною інтерпретацією.

5. Методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам ВВНЗ щодо розвитку медіаграмотності майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ у процесі професійної підготовки, що обґрунтовані у 3 розділі роботи (п. 3.3), на наш погляд, бажано було б конкретизувати відповідно до одержаних результатів дослідження.

Висловлені зауваження та побажання не знижують наукової і практичної цінності й загальної позитивної оцінки рецензованої роботи.

Загальна оцінка дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Кіріакіди О. Ю. «Розвиток медіаграмотності майбутніх офіцерів Військово-Морських Сил Збройних Сил України у процесі професійної підготовки» за науковим рівнем, практичною цінністю, змістом та оформленням відповідає вимогам пп. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а також напряму наукових досліджень освітньо-наукової програми Хмельницького національного університету зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. Вищезазначене дає підстави стверджувати, що Кіріакіди О. Ю. заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри міжнародної комунікації
та політології Хмельницького
національного університету

Віталій ТРЕТЬКО

Підпис Віталія Трет'яка завідаючого

Проректор з наукової роботи

Олег СИНЮК